

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

24

YASAMA YILI

3

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

23 Mayıs 2013 Perşembe

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

GÖRÜŞME TUTANAKLARI

23 Mayıs 2013 Perşembe

---0---

K O N U

Sayfa

Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ve İzmir Milletvekili Hamza Dağ'ın Mağdur Hakları konusunda verdikleri önerinin görüşülmesi

1:14

İÇİNDEKİLER

	<u>İl</u>	<u>Sayfa</u>
BİRİNCİ OTURUM		1:14
Levent GÖK	Ankara	1, 4, 7, 8, 9:10, 14
Yusuf HALAÇOĞLU	Kayseri	1, 2, 4:5, 12, 13:14
Hamza DAĞ	İzmir	1:2, 10, 12, 14
Mehmet METİNER	Adıyaman	2, 3, 5, 7, 8:9, 12, 14
İhsan ŞENER	Ordu	2, 3, 4, 5, 8
Mehmet Kerim YILDIZ	Ağrı	3:4
Hüseyin AYGÜN	Tunceli	4, 8
Nevzat PAKDİL	Kahramanmaraş	6:7
Kerim ÖZKUL	Konya	7
Oya ERONAT	Diyarbakır	7, 9, 10
Ertuğrul KÜRKCÜ	Mersin	7:8
Ülker GÜZEL	Ankara	11, 12
Mehmet Naci BOSTANCI	Amasya	11:12

Açılma Saati: 11.06

Kapanma Saati: 12.22

BİRİNCİ OTURUM

23 Mayıs 2013 Perşembe

Açılma Saati: 11.06

BAŞKAN: Ayhan Sefer ÜSTÜN (Sakarya)

BAŞKAN VEKİLİ: Mehmet Naci BOSTANCI (Amasya)

SÖZCÜ: Yalçın AKDOĞAN (Ankara)

KÂTİP: Yusuf HALAÇOĞLU (Kayseri)

0

BAŞKAN – Evet, saygıdeğer milletvekillerimiz, değerli üyelerimiz, değerli basın mensupları; toplantı yeter sayımız vardır, 24'üncü Dönem Üçüncü Yasama Yılı 22 numaralı toplantımızı açıyorum.

Toplantının gündemini arz ediyorum: Başkanlık sunuşları, Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ve İzmir Milletvekili Hamza Dağ'ın mağdur hakları konusunda verdikleri önerenin görüşülmesi.

Evet, gündeme geçiyorum. Bu konuda...

LEVENT GÖK (Ankara) – Bir bilgi geldi Yusuf Bey'e şu anda, onu paylaşın sizinle isterseniz.

BAŞKAN – Nedir efendim bilgi?

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Hayri Kozakçıoğlu intihar etmiş evinde.

BAŞKAN – Hayri Kozakçıoğlu... Allah Allah!

Evet, Allah rahmet eylesin diyelim.

Evet, devam edelim biz gündemimize.

Ben, önerge sahiplerinden Sayın Hamza Dağ'a söz vermek istiyorum.

Hamza Bey, buyurun.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; ben de toplantımızın hayırlı geçmesini temenni ediyorum.

Öncelikle, gündem dağıtıldığında önergemizin içeriğiyle ilgili de gündemi ilettiğimiz için önergemizin içeriğini tekrar etmek istemiyorum ama bunun dışında mağdur haklarıyla ilgili daha farklı bilgiler, hem hukukumuzdaki mağdur haklarıyla ilgili hem de karşılaştırmalı hukuktaki mağdur haklarıyla ilgili hem de tarihte mağdur hakları ne şekilde olmuş, kısaca bu konuyla ilgili bilgi vermek istiyorum ve böyle bir önergeyi hangi amaçla ve hangi düşünceyle verdiğimizizi de ifade etmek istiyorum.

Karşılaştırmalı hukukta çoğunlukla İngilizce asıllı "victim" terimi ile ifade edilen mağdur, bir suçtan dolayı öldürülen, yaralanan veya zarar gören kişi anlamında kullanılmaktadır. Ceza hukukunda mağdur dendiğinde, kanunda tanımlanan eylem ile korunan hukuki menfaatin sahibi kişi veya kişiler anlaşılmalıdır. Bazı yazarlar tarafından mağdur, suçun pasif sujesi olarak isimlendirilmekte ve bu açıdan suçun maddi konusu ile arasında farklılıklar bulunduğu belirtilmektedir. Her suçun mağdurunun devlet olduğu anlayışı, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında güçlü olan devlet karşısında güçsüz olan sanığın korunmasını gerektirmiş ve 20'nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren sanık haklarında gelişmeler yaşanmıştır. Mağdurun korunması, sosyal devlet ilkesinden kaynaklanmaktadır. Mağdurların toplumun korunmaya muhtaç bireyleri olduğu, psikolojik, sosyal ve mali açıdan desteğe ihtiyaç bulunduğu açıktır. Mağdur haklarının güçlendirilmesi, geniş ölçekte toplumun korunmasına ve adalet sisteminin güçlendirilmesine de yardımcı olacaktır.

Sanık haklarında yaşanan gelişmeler ne yazık ki suçun mağduru olan kişiye de aynı oranda yansıtılmamış ve mağdur, ceza hukukunun unutulmuş ögesi olarak kalmıştır. Son yıllarda dünyanın gelişmiş ülkelerinde mağdur ve uğradığı zarar göz önüne alınmaya başlanmış ve deyim yerindeyse mağdur yeniden keşfedilmiştir. Bu yeniden keşif, mağdurun korunmasına yönelik politikalarda kendini göstermektedir. Mağdurun uğramış olduğu zararın tazminini esas alarak fail ve mağdur arasındaki ilişkinin yeniden kurulması üzerine yoğunlaşılması haklı olarak ifade edilmektedir. Mağdurun korunması gerçekleştiğinde, başka bir anlatımla mağdur hakları geliştikçe ceza kovuşturmalarının daha etkili olması sağlanacaktır. Sağlıklı ve güvenli bir toplum için suç mağdurlarına zararlarını telafi etmek ve iyileşmelerini sağlamak amacıyla birtakım haklar tanımak ve onları bu yönde desteklemek önemlidir.

Bizim hukukumuz da mağdurun hakları konusunda soruşturma ve kovuşturma evresi olarak ikiye ayrılmıştır. Mağdurun soruşturma evresindeki hakları, bilgilendirilme hakkı, delillerin toplanmasını isteme hakkı, dosyayı inceleme hakkı, avukat yardımından yararlanma hakkı ve itiraz hakkıdır. Bu haklardan bilgilendirilme hakkı diğer mağdur haklarının zeminini oluşturması açısından önemlidir. Kovuşturma aşamasındaki haklar ise, duruşmadan haberdar edilme hakkı, kamu davasına katılma hakkı, davada yazılı veya sözlü olarak kendini ifade etme hakkı, savcı ile görüşme hakkı, tutanak ve belgelerden vekili aracılığıyla örnek alma hakkı, duruşmada delil gösterme hakkı, vekil atanmasını talep hakkı, kanun yoluna başvurma hakkı, zararının tazmin edilmesini isteme hakkıdır.

Tarihe baktığımızda, ilk yazılı kanun olarak karşımıza çıkan Hammurabi kanunlarını bu anlamda görmekteyiz. Hammurabi kanunları açısından da baktığımızda, suçtan doğan zararların failinin bilinmemesi hâlinde devlet tarafından tazmin edilmesine ilişkin hükümlere Hammurabi kanunlarında yer verilmiştir. Hırsızlık suçlarında mağdurun mallarının çalındığını Tanrının önünde beyan etmesi üzerine site veya eyalet valisinin mağdura malını iade etmesi veya bir adamın öldürülmesi hâlinde site veya valinin ölenin ailesine tazminat ödemesine ilişkin kurallar Hammurabi kanunlarında görülmektedir.

Karşılaştırmalı hukuk açısından da baktığımızda Avrupa'da ve uluslararası hukukta mağdur kavramına ilişkin tanımlara uluslararası pozitif metinlerde rastlanmaktadır. 29 Kasım 1985 tarihinde 40/34 sayılı Genel Kurul Kararı ile kabul edilen Birleşmiş Milletler Deklarasyonu'nun birinci paragrafında mağdur tanımlanmıştır. Buna göre mağdur: "Üye ülkelerde yürürlükte olan ceza kanunlarını ihlal eden eylemlerden dolayı fiziksel, ruhsal veya duygusal olarak zarara uğrayan, ekonomik kayba maruz kalan veya temel hakları önemli ölçüde zarar gören kişi veya topluluklardır." Bu tanım incelendiğinde birkaç önemli noktayı içerdiği görülmektedir. Özellikle, mağdur, hem gerçek kişi hem de tüzel kişi olabilecektir. İkinci olarak, sadece bireyler mağdur kavramı içinde değerlendirilmemiştir. Bu kapsamda, tüzel kişiliğe sahip olmayan topluluklar da mağdur kapsamına dâhil edilmiştir. Son olarak, suç ile menfaatleri doğrudan etkilenen mağdurun yanı sıra yakın aile bireyleri ile yardımına muhtaç kişiler de mağdur olarak kabul edilmiştir.

Yine, Avrupa Birliği Konseyi, 15 Mart 2001 tarihinde de yine bununla ilgili, mağdurla alakalı kararlar almıştır. Dolayısıyla, hem hukukumuzda hem de uluslararası hukukta mağdur haklarıyla ilgili değişik gelişmeler ve çalışmalar yapılmıştır.

Açıkçası, tarihte baktığımızda, suçun kişiselliği noktasında önceden mağdur direkt hakkını alırken daha sonra devlet gücünün ortaya çıkması ve devletin mağdur yerine geçip sanık üzerinde mağdur adına yargılama yapıp cezaya dönüşmesi mağdurun haklarının daha ikincil planda olması durumunu ortaya çıkartmıştır. Dolayısıyla, son yıllarda, özette, dünyada sürekli mağdurun aleyhine bozulmuş olan bu hususun mağdur lehine de dönüştürülmesi noktasında bir çalışma vardır. Bu konuda Cartwright' in bir sözü var, gerçekten çok önemli bir söz. "Bir suçlunun elinde mağdur olmak unutulmaz bir kabustur ancak ceza adaleti sistemi ellerinde mağdur olmak affedilmez bir olaydır. Bu durum, suçu ile ceza adaleti sistemini suçun birlikte faili hâline getirmektedir." Dolayısıyla, mağdur hakkı dediğinizde açıkçası birçok şey akla gelebilir ama burada bizim vermiş olduğumuz önergedeki amacımız, bir ceza yargılamasında sanık ve mağdur olarak düşündüğünüzde buradaki mağdurun haklarıyla ilgilidir. Zira, toplumda mağdur hakkı dediğinizde birçok şey akla gelebilir. Ekonomik haklardan, sosyal durumlardan dolayı da insanlar kendisini mağdur hissedebilir. Söz gelimi, bir işçi işten çıkartıldığında haksız olarak işten çıkartıldığını, dolayısıyla "Ben mağdurdum." diyebilir. Yine bir kişi "Ben 30-35 yaşına geldim, hâlâ evlenemedim, mağdurdum." da diyebilir. Dolayısıyla, çok genişleyebilir bu alan ama bizim buradaki önergede...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Mesela, "8' den sonra Mecliste çalışmalar" olabilir.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Yani, Meclis çalışmaları olabilir, birçok şey olabilir, o da bir örnek. Dolayısıyla, mağdur hakları...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Haftada dört gün çalışıyoruz...

HAMZA DAĞ (İzmir) – O da olabilir, tabii, toplum "Dört gün de çalışmıyorsunuz." diyebilir, toplum da "Mağduru." diyebilir.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Hayır ama altı gün çalışalım, 8'e kadar çalışalım.

İHSAN ŞENER (Ordu) – İşte bu öneriler olmasa çalışacağı!

BAŞKAN – Evet, devam edelim arkadaşlar.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Buradaki amacımız ve verdiğimiz önergedeki amaç, açıkçası, tamamen, ceza yargılamasında kantarın topuzunun sanık lehine kaçması sebebiyle mağdurun da burada haklarının daha da belki de mevzuata getirilmesi noktasında bir araştırma yapmak, bir çalışma yapmak, bir uğraş vermek; bununla ilgili söz söyleyecek kişiler varsa, öğretim üyeleri varsa, STK' lar varsa onları dinlemek ve sonucunda bir rapor hâlinde kamuoyuna ve Meclise sunmak. Eğer Komisyonumuzca uygun görülürse bu konuda bir alt komisyon kurulması teklifimizdir.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ederiz.

Evet, değerli arkadaşlar, sanırım bu konuda fazla söz talebi yok.

Ben de konuyu biraz açayım.

Gerçekten, bu konuda hukukumuzda bir eksiklik olduğunu ben de görüyorum. Son yıllarda yani bu öteden beri gelen bir anlayış var. Sanıkların yargılama usullerinde birçok haklar elde ettiğini görüyoruz. Hatta infaz sisteminde de sanıkların lehine son derece iyileştirmeler yapılmış vaziyette. Ancak, hayatın içerisinde gördüğümüz çok değişik örnekler var. Diyelim ki: Kızılay' da yürüyen bir adama Ferrari' yle birisi çarptığında onu savunan onlarca avukatı olabilir, öbürküsü de gariban, hastanede, sakat kalmış olabilir, duruşmaya gelemiyor olabilir. Bu durumda ne yapacak, onu kim savunacak yani nasıl mücadele edecek bu hukuk sisteminde? Veya bir kız çocuğu düşünün, 11-12 yaşlarında, bir tacize uğramış olabilir; tacizciyi savunan avukatlar var, gerekirse devlet ona avukat tahsis ediyor ama o kızı savunacak, yeterince koruyacak sanki bir hukuk sistemi yok gibi geliyor, benim de öyle bir algı oluşturuyor kafamda. Dolayısıyla, bu konuda İnsan Hakları Komisyonunun bir çalışma yapmasında da bir zaruret var gibime geliyor. Zaten, Adalet Bakanlığında da bu yönde ufak ufak bir çalışmalar var ama henüz daha olgunlaşmış bir şey yok, bir taslak veya tasarı gözüküyor. Belki bizim bu çalışmalarımız buradaki bürokratik çalışmalara biraz hız verir.

Ben Sayın İhsan Şener' e şimdi söz vermek istiyorum.

Sayın Şener, buyurun.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben önerge için teşekkür ediyorum.

Bir tarihî sınır var mı bunda, bu mağdur haklarının incelenme sürecinde yani hangi tarihler arasında? Spesifik bir alan mı, yoksa nasıl çalışma esası olacak, onu merak ediyorum?

Bir de kamu vicdanı dediğimiz, toplumun değer yargılarını da içine alan bir süreçle bunlar... Örneğin, işte az önce verdiğiniz örneklerde kamu vicdanı diye bir tarif var. Kamu vicdanının tatmin olması...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Kamudan kasıt devlet vicdanı mıdır, halkın vicdanı mıdır...

İHSAN ŞENER (Ordu) – Tabii, milletin vicdanıdır. Bu, toplumun değer yargılarıyla da ilgili bir şeydir. Siz toplumun değer yargılarının merkezine -bahsettiğiniz gibi- Ferrari' yi sevenler derneğini koyarsanız Ferrari' yle çarpan bir adamın savunucusu çok olur, doğrudur ama insan onurunu, insanın şahsiyetini, kimliğini, insanın haklarını toplumun değer yargılarının merkezine koyarsanız... Her sistemin desteklediği bir şeydir bu yani eğitim sisteminden yargı sistemine, ekonomik süreçlere kadar toplumun her türlü iletişim ve ilişki biçimini aslında direkt ilgilendiren bir konudur ama çok geniş bir alan olabilir. Ben onun için dedim "Acaba bir sınırlama, tarihi bir sınırlama getiriliyor mu?" İnşallah güzel sonuçlar doğuracağı kanaatindeyim ben. Çünkü, yakın tarihte hep sorgulanan, üstü kapandığı iddia edilen pek çok olay var yargının meselesi olmuş, belki bunlar açığa kavuşur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, yalnız şurada bir açıklama getireyim. Yani, burada yargılama faaliyetlerinden dolayı mağdur olanların haklarından ziyade -yani, belki onlar da burada konuşulabilir ama- bir kişisel suçtan dolayı -veya devletin eylemine de maruz kalmış olabilir gerçi bu- mağdur olmuş, zarar görmüş bir kişinin mağduriyetini burada konuşacağız veya haklarını konuşacağız daha çok. Yani, diyelim ki silahlı eylem sonucu adam sakat kalmıştır veya işte mahkemeye gelemez, o aşamada kendini nasıl mahkemede savunacak veya daha sonraki aşamalar, tedavi masrafları ne olacak veya kendisine bir aylık vesaire bağlanıyorsa ondan nasıl alınacak gibi yani daha çok, suçtan zarar gören insanların haklarını konuşacağız burada.

Evet, söz isteyen...

Kerim Bey...

MEHMET KERİM YILDIZ (Ağrı) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Kavram çok geniş: Mağdur hakları. Aslında kapsamı ne, bunun içine neler giriyor? Az önce siz de bahsettiniz, çocukların mağduriyeti bu kapsama giriyor mu? Kadınların mağduriyetleri, bunun yanında ekonomik mağduriyetler, trafik kazaları, mesela, faili meçhul cinayetler, -mesela kadının eşi götürülmüş, öldürülmüş, sonra bulunmamış- bunlar bu kapsama alanına girecek mi? Yani, sınır ve kapsamı belli mi onu sormak istiyorum doğrusu. Yani, bunlar belirlenirse... Yoksa bu şekilde geniş kapsamlıysa nasıl üstesinden gelinebilir?

BAŞKAN – Kerim Bey, bir daha açıklayayım.

Şimdi, aslında bu konuda bizim bir mevzuat eksikliğimiz var. Yani, birçok ülkede mağdur hakkıyla alakalı birtakım paragraflar açılmış, ya özel kanunları var ya da ceza usul hukuklarında buna bir paragraf açılmış ve orada düzenlenmiş ama bizde neredeyse yok böyle bir hüküm. Bizim yapacağımız çalışma daha çok, yani, belki bakanlıkların belki Meclisin bu yönde bir çalışma yapmasını tetikleyecek bir argüman olacak ve ayrıca da genel düzenlemeleri içerecek. Yoksa, evet, faili meçhullerden, bir suçtan zarar görmüş ama bu suçtan zarar görenin özellikle yargılamaalarda ne gibi hakları olacak, onu biz daha çok tartışacağız.

MEHMET KERİM YILDIZ (Ağrı) – Şunu algıladım sizin bu söyleminizden: Bu genel şekilde almıyor, bunu bir kanuni düzenlemenin önünü açmak...

BAŞKAN – Açmaya çalışacağız, evet...

MEHMET KERİM YILDIZ (Ağrı) – O şekilde algıladım.

BAŞKAN – ...asıl bu, yani çünkü temel sorun bu şu anda.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Yani, çeşitli örneklerle belki...

BAŞKAN – Örneklerle desteklenecek bu ama daha sonra mağdurlara ne gibi birtakım haklar verilsin ki hem yargılama süreçlerinin daha sonraki aşamalarında bunlar mağdur olmasın çünkü sanıklar şu anda çok güçlü konumda mağdurlar karşısında. Dediğim gibi, yani, kendine avukat tutabiliyor, 10 tane, işte sayısız; o tutamıyorsa devlet tutuyor yani son derece savunma hakları kuvvetli, yarı infaz aşamasına geçildiğinde bir sürü sıralı hakları var ama mağdur kendi derdiyle baş başa kalıyor. Yani, diyelim ki felç olmuş bir insan yani herhangi bir suçtan dolayı, trafik kazası olabilir, silahlı saldırıya uğramış olabilir yani bir yangında sakat kalmış olabilir, bu insan belki bir yıl mahkemeye gelemiyor ama o sırada yani soruşturmalar yapılıyor, tanıklar dinleniyor bazen, o insan hâlâ orada belki beyanat bile veremiyor, kendini ifade edemiyor. O bakımdan, bunların hakları ne olacak, bunu biraz konuşacağız önümüzdeki günlerde alt komisyon kurarsak.

BAŞKAN – Hüseyin Bey...

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Sayın Başkanım, bence de çok gerekli bir öneri, böyle bir çalışmaya ihtiyaç var çünkü ceza yargılaması genelde sanığın hakları üzerine bina ediliyor ve ceza yargılamasının konusu daha çok sanığın en adil şekilde yargılanması hissiyatı üzerine bina ediliyor. Hatta çok önemli ceza hukuku prensiplerinden bir tanesi şüphenin sanık lehine yorumlanması ilkesidir. Bizim hukukumuzda da ben mağdurun korunamadığını, onun haklarına da yeterince yer verilmediğini on beş yıllık ceza hukukçuluğu pratiğimden, Diyarbakır'dan, Tunceli'den, Erzurum'dan biliyorum. Çok gerekli bir çalışma ama galiba sizin de izah ettiğiniz gibi kişiler arası ihtilaflardaki mağdurların hakları üzerinden bir çalışma yapacağız çünkü mağdurluğun konusunun kamu hakları, mağdurların devlet görevlileri olduğu davalarda mağdur hakları çok iyi korunuyor, bunu yakından biliyorum girdiğim davalarda. Daha çok kişiler arası ihtilaflardan, toplumsal ilişkilerde çeşitli gruplar arasındaki sorunlardan doğan davalarda mağdurların haklarının daha iyi korunması ve sanıklarla eşit düzeye getirilmesi için bir çalışmada yarar olduğuna katılıyorum.

Öneri sahibine de teşekkür ederim, gerçekten gerekli bir öneri.

BAŞKAN – Levent Bey, sizin...

LEVENT GÖK (Ankara) – Konuşuyor ama arkadaşlar, söz istemişler, bekliyorum yani.

BAŞKAN – Ha, tamam.

Sayın Halaçoğlu...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, ben mağduriyetten şunu anlıyorum: Yani, şimdi, mahkemeler bir mağdurla ilgili diyelim ki karar veriyor, cezalandırıyor birilerini ama ben öyle düşünmüyorum. Mağduriyeti şu şekilde de düşünmek gerekiyor. Şimdi, bir kişiye yapılan haksızlık -bu tek kişi olabilir, devlet tarafından yapılabilir, başka bir kişi tarafından yapılabilir- sadece özür dilemek veya karşısındaki insanı cezalandırmakla sonuçlanmamalı; ona karşılık harcadığı zamanı, çocuklarının, ailesinin düştüğü durumda ona tazminat ödenmesi meselesini, hepsini kapsamak durumundadır.

Bir örnek vermek istiyorum: Şimdi, geçmişte, tarihte, -Fatih Sultan Mehmet'e atfedilir bu, neşri tarihinde de kayıtlıdır- Fatih Camiini yaptırırken Fatih Sultan Mehmet, iki gayrimüslimin birtakım malzemeleri çaldıkları ifade edilir. Bunun üzerine kısasa kısas hükmü çerçevesinde el kesme cezası verilir, iki kişinin eli kesilir, -Osmanlılarda pek el kesme cezası yok ama böyle bir kısasa kısas anlatılmış ama herhâlde bu mağduriyet meselesiyle bağlantılı bir konu bu- kişiler suçsuz olduklarını ifade ederek mahkemeye başvururlar, kadı huzuruna çıkılır; kadı yaptığı, işte, soruşturma, mahkeme sonrasında suçsuz olarak ellerinin kesildiğine hükmeder ve Fatih'in elinin kesilmesi karar verir, kısasa kısas hükmünü uygular.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Hocam, pardon, önce elini kesiyorlar, ondan sonra mı mahkemeye...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Yok, kişilerin suçlu olduklarını ifade ederler, ondan sonra el kesilir, mahkeme karar verir, keser ama kişiler tekrar suçsuz olduklarını ve yanlış yere...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Temyiz davası gibi...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – He, temyiz gibi düşünün.

Mahkemeye tekrar başvurduklarında kısasa kısas hükmü verilir.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Yoksa sıkıntı...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Hayır, şimdi, şey bu, özellikle bundan sonraki söyleyeceğim kısım önemli. Yani, bu bir kısasa olarak anlatılıyor orada.

Bunun üzerine o kişiler de, elleri kesilen kişiler de dâhil olmak üzere herkes hayretler içerisinde... Tabii, verilen hükmün yerine getirilmesi de gerekiyor. Araya girilir, kan bedeli tarzında, diyet tarzında bir karar alınır ama bu karar da sadece kişilerin eli kesildiği için onlara tazminat ödenmesi şeklinde değil, o kişilerin ailelerinin, çocuklarının okutulması da dâhil olmak üzere tüm hayatları boyunca yapacakları her türlü giderlerini padişahın karşılmasına hükmedilerek dava sona erer.

Şimdi, ben burada bunu şunun için söyledim: Şimdi, küçük çocuklara tecavüz eden, onları öldüren insanlar var, kendilerini savunamayacak çocuklar var ve bunlara tecavüz ediliyor veya öldürülüyor. Şimdi, mahkemeye çıkarılıyor, diyelim ki söz gelimi on beş sene veya yirmi sene, otuz sene hapis cezası veriliyor. Şimdi, iş bitti mi, gerçekten adalet yerine geldi mi bu çerçevede? Şimdi, bu çocukların ailelerinin çektiği ızdırıp ve onların çektiği sıkıntılar dâhil olmak üzere bunları nasıl telafi edeceksiniz? İşte, mağduriyet dediğim zaman ben bunu anlıyorum. Yani, kendini savunamayacak insanların bir şekilde saldırıya uğraması, öldürülmesi, tecavüze uğraması, buna benzer konularda -veya bir hanım için düşünün aynı şeyi- sadece hapis cezasıyla, özür dilemekle falan olacak şeyler değil bunların karşılığı. Bunların acılarını nasıl en asgariye indireceksiniz? İşte, o ailenin çevreye olan... İşte, en azından çevrenin baskısı veya çevrenin anlayışlarına karşı nasıl bir tavır takınacaksınız? Ben bunların da bunun içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum yani yerinde bir tespit. Aslında, mağduriyet dediğimiz zaman mağduriyeti bu çerçeve içerisinde düşünmeliyiz diye düşünüyorum. Yani ben mahkemeye çıkacağım ve diyelim ki beş sene tutuklu olarak veyahut da tutuksuz da olsa mahkeme göreceğim. İşimi gücümü bırakacağım oralara gideceğim, kafamı meşgul edeceğim. Beş sene sonra bana diyecekler ki “Sen beraat ettin.” Tamam da beni şikâyet eden veya beni mahkemeye götüren insana “Beraat ettin” demekle bırakıp elini kolunu sallayarak gidiyor ama beş sene ben niye uğraşıyorum Allah aşkına durup dururken? Niye böyle bir durumla karşı karşıya kalıyorum? O zaman, gerçekten adil bir kararın sonrasında bu gibi durumlarda mağdur pozisyonuna düşen, dava edilen kişiye muhakkak ki dava edenin bir tazminat ödemesi gibi bir hükmün de olması lazım ki öyle uluorta herkes birisine iftira atarak, bilmem ne yaparak mahkemeye çıkarmamalı. Buna benzer konularda da kesinlikle... Yani arkadaşımızın verdiği önerenin yerinde olduğunu düşünüyorum bu çerçeve içerisinde değerlendirdiğimizde.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Hocam, sağ olun, biz teşekkür ediyoruz.

Bakın, yani birçok arkadaşımız bunu bilirler. Diyelim ki işte, bir kız çocuğu var tacize uğramış ve bunun adli tıbbı gitmesi için eline bir kâğıt tutuşturulur “Git, orada muayene ol, gel.” denir. Nasıl gidecek, parası var mı, kim götürecektir, ne yiyip ne içecek, bunlar belli değil.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Travması...

BAŞKAN – Öbür taraftan sanık jandarmaya verilir veya yanına bir polis verilir, araba verilir kendisine, götürülür, getirilir, yedirilir, içirilir.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Bir tane de avukat verilir!

BAŞKAN – Avukat da isterse avukat da verilir veya başka bir örnek: Bakın, mesela devlet bazen şunu yapar, der ki: “Güvenlik sebebiyle işte Mardin’deki davayı –adını vermeyelim- aldım Edirne’ye.” Bakın, şimdi insanlar zaten mağdur olmuşlar, anasını, babasını, çoluğunu çocuğunu kaybetmiş. Yıllarca Mardin’den Edirne’ye taşınır mahkemeye. Sen devlet açısından güvenlik sebebiyle bunu aldın ama peki bu insanlar üç yıl, dört yıl, beş yıl nasıl Edirne’ye gelecek, hangi parayla gelecek, nerede kalacak? Yani şimdi “mağdur hakları” derken bunları da kastediyoruz, bunları söylüyoruz yani daha ziyade.

O bakımdan, yani hakikaten geç kalınmış bir konu bu mesele. Önemli bir konu yani sosyal devlet ilkesi açısından da çok önemli bir konu, adil yargılama açısından önemli bir konu, hukuk devleti açısından önemli bir konu. Yani herkes “Sanık, sanık, sanık”

dedi, “sanık hakları” dedi ama öbür taraftan maalesef hakikaten mağdurların ne yaptığı, nasıl kendilerini savunduğu, nasıl acılar çektiği bu zamana kadar çok fazla konuşulmadı. Bence tam da artık zamanı diye düşünüyorum.

Nevzat Bey, buyurun.

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, arkadaşlarımıza da hayırlı günler diliyorum.

Öncelikle sizi ve Hamza Bey’i de tebrik ediyorum, teşekkür ediyorum böyle bir konuyu gündeme getirdiğiniz için.

Şimdi, hukukta cezaların şahsi cezalar olması gerekiyor, yani şahıslar veya suçu işleyenler cezalandırılmalıdır. Ama öyle bir durum oluyor ki, diyelim ki suç isnadı yapılıyor. Kime yapılıyor mesela? Babaya yapılıyor veya anneye yapılıyor. Düşününüz ki anne ev hanımı, baba çalışıyor ve şimdi, o insan kamu görevlisi olabilir veya bir iş yeri sahibi olabilir. Bu insanı oradan alıyorsunuz ve gerçi şimdi ceza sınırlamaları biraz farklı hâle geldi, işte yedi yıl, vesaire meselesi var tevkif edilmesi için ama o insanı alıyorsunuz ve toplum indinde bir de mahkûmiyet kendisine yapıyorsunuz daha herhangi bir sorgulama, diğer şeyler falan yok.

Şimdi, mesela mağdur hakları ne? Diyelim ki, soruşturmanın gizliliği esas var Türkiye’de. Bu soruşturmanın gizliliği nasıl bir şeydir ki daha soruşturmaları bitmeden çarşaf çarşaf bütün basında yayılıyor! Bununla ilgili olarak yasama görevi yapanlar veya dışarı giden herkese soru soruyorlar, kimse... İşte, zaman zaman Meclis Başkanı bu konuda bir kısım görüşmeler yapıyor “Bu yargıya intikal etmiştir; dolayısıyla ben bu hususta bir şey söylemem.” falan gibi Sayın Çiçek’in ifadeleri var ama bütün arkadaşlarımız da farkında olmadan konuşuyor. Şimdi, savcı daha bir iddianame yayınlamamış, diğer şeyler olmamış ama ortalıkta çarşaf çarşaf her tarafta bulunuyor. İşte “Emniyette şöyle ifade verdi.” Yani bu emniyetteki ifadeyi kim alıyor, kim veriyor, nasıl gidiyor, nasıl belirleniyor?

Şimdi bunlar, daha başlangıçta, sanık olan veya sanık olduğu iddia edilen kişilerin aleyhine bir kamuoyunu kendiliğinden oluşturuyor Başkanım. Burada bir defa mağduriyet hakları o anlamda başlıyor ve biraz önce arkadaşlarımız da bahsetti. Eğer kişi diyelim ki sanık oldu veya bir ceza aldı. O kişilerin de aileleri var, o zaman o ailelerin o travmayı yaşamaması için, mesela sosyal devlet diyoruz, toplumu düzeltelim diyoruz, toplumun bu hakları gündeme gelsin anlamında söylüyoruz ama yargının da çok dikkatli olması lazım.

Basında okuduğum bir haberi söyleyeyim, şimdi bu kadına şiddet meselesi falan çok gündemde ya... Mahkemeye gitmiş, hâkim karar vermiş ve kişiye demiş ki “Üç ay uzak kalacaksın evden.” Peki, adam çıkmış -ifadesini anlatıyorum- diyor ki “Ben lojmanda oturuyorum. Nerede oturuyorum? Kamunun lojmanında. Kamunun lojmanı ile iş yeri bitişik. Şimdi hâkim bana ‘Üç ay buraya yaklaşma, şu kadar mesafeye’ diyor. Zaten benim böyle bir şeyim yok. O zaman müstafi olmam lazım. Arkasından benim naklimin de çıkarılması lazım. Çünkü ben oraya, iş yerime gitmezsem müstafi olurum.” diyor. Yani demek istediğim, karar veren merciler, yargı mercileri de bunların hepsini dikkate almayarak bir anda, işte bir baskı, bir iki de basın toplantıları falan yapılmışsa bu işle ilgili veya çok sayıda kişi adliyenin önüne falan gitmişse veriyor cezayı. Ee, şimdi bir taraftan aile mağduriyeti, bir taraftan kişinin mağduriyeti ve kendi hakları da ortaya çıkıyor.

Mesela, geçmiş dönemlerde filan ürünlerin alınması, filan ürünlerin alınmamasıyla ilgili bile bir kamuoyu oluşturuldu. İşte “Şunları almayın, etmeyin.” Burada şimdi ekonomik olarak kişilerin mağduriyeti var, kurumsal mağduriyetler var. Mesela diyelim ki... Şimdi, herhâlde onların düzeltilmesi için vakıflarla ilgili falan bir kısım çalışmalar var tekrar geriye iade edilmeleri, haklarının alınması. Bu konuda, mesela yabancı vakıflarla ilgili bir kısım düzenlemeler yapıldı ama Türkiye’deki yerleşik olan vakıfların da bir mağduriyeti o anlamda oldu ve hatta bu mağdurların içerisine Hükûmeti bile koyabiliriz. Nasıl? Mağdur mu mağdur. Şimdi mesela, Danıştaya bir tüzükle ilgili bir görüş bildiriyor. Danıştay hiç cevap falan vermiyor, hiç ellemiyor. Şimdi dolayısıyla Hükûmet bir tüzük çıkaracak, görüşünü alacak sadece ama yargı hiç görüş vermediği için beklediğin kadar bekle. Şimdi böyle bir şey olabilir mi? Yani burada şimdi yargının ortaya çıkardığı zaten bizzat mağduriyet var. Siz de hukukçusunuz, bunu üye olarak gayet iyi biliyorsunuz, yapıyorsunuz.

Şimdi, yargı, durup dururken icra organını, bu kadar oyla gelmiş olan bir iktidarı mağdur duruma düşürüyor. Efendim, ee, peki menfi görüş ver veya şu kadar sürede vermezse ne olur? Hani denebilir ki Hükûmet o konuda bir yasal düzenleme yapsın ama buradaki bir mantaliteyi izah etmek istiyorum. Yani deniyor ki, işte “Bu husustaki görüşlerinizi verin de sağlıklı yapalım.” ama bir bakıyorsunuz yargı, hiç o konulara karışmıyor, hiç de ellemiyor, olduğu gibi onu bırakıyor. O anlamda işte, avukatların durumundan falan bahsettiniz.

Ben özetle, sizlere tekrar teşekkür ederek şunu ifade ediyorum: Kişilerin cezasını verirken bu ceza aileye toplu bir ceza hâline dönüşmemeli veya bilmem bir kısım kamu davaları var. Mesela, diyelim ki kamulaştırmalar var şimdi kişilerin noktasında. Şimdi buraya diyor ki... İşte, belediyelerde yapıyor biliyorsunuz. İmar Kanunu’nda bir karar alıyor “Tamam burayı işte şu idare edecek.” diyor. O zaman diyor ki adam “Kamulaştır kardeşim.” “Hayır, kamulaştırmam.” diyor. Ee, tamam kamulaştırmazsın da bir şey yaptırır

mısın buraya? “Hiçbir şey yaptırmam.” Ee, şimdi bir taraftan, adama hiçbir şey yaptırmıyorsun, adamın o hakkını elinden alıyorsun. Yeşil alan ilan etti, okul yönetti falan... Adam diyor ki “Ver çıkayım, tamam kurtulayım bundan.” “Hayır efendim, şu anda işte, bütçem müsait değil veya paşa gönlüm ne zaman isterse.” Yani bunlar da hakikaten ciddi anlamda toplumda travmalara sebebiyet veriyor.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Yeşil alan ilan ediyor, hükümsüz hâle getiriyor. Üç sene sonra yeşil alanı tekrar imara açıyor.

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) – O bakımdan çok güzel bir konuya temas etmişsiniz.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Yani hakikaten dediği gibi yeşil alansa yeşil alan!

NEVZAT PAKDİL (Kahramanmaraş) – Bir komisyonun kurulması noktası bence de uygun olur.

Teşekkür ederim Başkanım.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Pakdil ile Metiner’in ilgiyle izleyeceği bir torba yasa geldi. O torba yasada bu kamulaştırma ile ilgili biliyorsunuz önemli bir değişiklik var. Bu görüşlerinize...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Oraya gelmeyecek senin yüzünden!

LEVENT GÖK (Ankara) – Yani tam anlattığınızın tersinde...

BAŞKAN – Levent Bey, size de söz vermiş olalım bu arada.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yo yo, ben sıramı beklerim, Oya Hanım var söz isteyen.

KERİM ÖZKUL (Konya) – Maşallahınız var bugün!

BAŞKAN – Oya Hanım, buyurun.

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Sayın Başkanım, böyle bir konuda verilen önerge için teşekkür ediyorum.

Ben mağdur hakları konusunda en önemli sorunun bilgilendirme eksikliği olduğuna inanıyorum. İşte “Nereye başvuracak?” dediniz. Bu, her konuda böyle.

Şimdi mesela, teşkilatlarda görüyoruz elinde bir kâğıtla bir kadın yanıma geliyor. İşte, küçücük bir yere bir ödeme yapamamış veya bilememiş nereye başvuracağını, işte 10 lira ceza bin lira olmuş, 5 bin lira olmuş. Zaten mağdur ve nereye gideceğini de bilmiyor. Şimdi, avukata gitsin ama avukata gitse, bir danışma bile paralı.

Şimdi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı KOZA merkezleri kurdu. Bir kadın eğer mağdursa KOZA merkezine girdiğinde adli birimle ilgili bir memur orada var, avukatlıkla ilgili yine var. Nereye danışacağını, ne yapacağını, hastaneyle ilgili bütün sorunlar aynı binada yönlendiriliyor.

Mesela bu mağdur haklarında benim en önem verdiğim konu, bizim insanlarımız sıkıntılarını kime anlatacak? Herkes savcıya gitmeyi bilmiyor, herkes avukata gitmeyi bilmiyor, herkes mahkemeye başvurmayı bilmiyor. Bunları bilgilendirecek danışma merkezleriyle hem bu maddi sorunlar, öbür türlü ağır ceza gerektirecek meselerde kime gideceğini bilmiyor. Mesela, bir kız çocuğuna tecavüzden bahsettik. Her şey tecavüz değil, mesela bir basit taciz olur ve bunun ispatı da mümkün olmaz ama bu kızın nereye başvuracağı, ailesinin nereye başvuracağı, bunları bilemiyor. Herkeste avukat parası da yok. Bunları yönlendirecek danışma merkezlerinin bir birim hâlinde, girdiği zaman “Sen buraya, sen buraya, böyle yapmalısın...” Bizde böyle merkezler yok gibi geliyor.

Bu çok önemli bir komisyon olur inşallah ve sonucunda da böyle merkezler de kurabiliriz inşallah.

... - Oya Hanım’a bir cümleyle bilgilendirme açısından bir şey söyleyeyim:

Oya Hanım, bütün baroların adli yardım merkezleri var. Buralar suçtan zarar görenlerin de avukat isteğini parasız karşılıyor. Yani bütün baroların böyle bir şeyi var.

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Haklısınız, ben onu biliyorum, ben onu biliyorum da insanlar bilmiyor. İşte, mesele buradan kaynaklanıyor. Yani bir baroya mı gidecek, adli merkezlere mi? Siz hukukçu olduğunuz için biliyorsunuz ama düşünün, bir gariban bilmiyor bunu, ne yapacağını bilmiyor. Yani bunların da ilan edilmesi lazım, kamu spotları lazım, ne yapacakları hakkında bilgilendirilmesi lazım. Yani okuma yazma bilmeyen insanımız çok, bilgisiz insanımız çok, bilgilendirmek lazım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Kürkcü, buyurun.

ERTUĞRUL KÜRKCÜ (Mersin) – Zaten söylenenlere ekleyeceğim çok bir şey yok, bunun gerekli bir çalışma olduğunda hemfikiriz. Bu, hemfikir olduğumuz istisnai durumlardan birisi bu kurulda.

BAŞKAN – Ortak çok fikrimiz çıktı buradan.

ERTUĞRUL KÜRKCÜ (Mersin) – Yani bu kadar hemfikir olduğumuz. Benim bütün raporların altında muhalefet şerhim olduğuna göre çoğuna katılmamışım demek ki.

Şimdi, burada bir şey var ayırt etmemiz gereken, gerçi komisyon olduğu zaman tabii bunu ayırt etmek için daha çok bilgi ve veriye sahip olacak. Burada bireylere karşı işlenen suçlar ve bunların mağdurları ile kamu hukuku bağlamında yapılan yargılamalarda ortaya çıkan durumların birbirinden ayırt edilmesi gerektiğini ben düşünüyorum yani devlete karşı suçlar diye bir bahis var. Buradaki kimi mağduriyetler bakımından çok çelişkili durumların ortaya çıktığının... Mesela bir gazete haberi -Kaç zamandır kafamı meşgul eden şeylerden biriydi- onu kısaca okuyayım size. Burada mesela nedir? Bir kıtas ihtiyacı var mıdır?

Şimdi, bir çatışmada bir polis memurunu bir PKK'li öldürmüş, öyle iddia ediliyor. Bu karara bağlanmış ve sonuçta, bu polisin ailesine devlet tazminat ödemiş ve sonra dönmüş, bu öldürülen PKK'linin ailesinden ödediği tazminatı geri istemiş ve mahkeme de "Bu tazminatı aile devlete ödemelidir." diye karar vermiş ve böylelikle tabii bunun şeyi, Yargıtay süreci nasıl sonuçlanmış, bu haberde bu yok.

Şimdi, mesela bu durum, bu mağduriyetin telafisi ve mağdurun zararının karşılanması bakımından benim gördüğüm kadarıyla olmayacak bir durum çünkü suçların ve cezaların şahsiliği prensibini bir tarafa itiyor.

İkincisi, devletin ödediği şeyi, mağduriyet karşılığını bireylere rücu ettiriyor ve burada da ifrata varmış bir durumdan söz edebiliriz.

Dolayısıyla bu ayrımların nasıl yapılacağına dair bir hukuki çözümlene bizim için çok önemli olacaktır diye düşünüyorum.

HÜSEYİN AYGÜN (Tunceli) – Yargıtay bu konuda bozma kararı verdi, aileye ödettirilemeyeceği hükmünde.

ERTUĞRUL KÜRKCÜ (Mersin) – Peki, tamam o zaman; demek ki zaten... Bunu da var olan tartışmalardan bir tanesi olarak göz önüne alalım diye düşünüyorum. Hani bu mağduriyetten ne anlaşıldığı net olarak ifade edilmelidir.

BAŞKAN – Sayın Metiner, buyurun.

Levent Bey'in bir stratejisi var bugün; en son konuşacak!

LEVENT GÖK (Ankara) – Yok, yok.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Hiç konuşmayacak...

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Genel Kurula geldiğinde Levent'in gözlerinden irak olacağım bugün.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yani onu anlatırım şimdi de tam böyle bir sıkıntılı bir zamana denk geldi Nevzat Bey'in konuşması.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Vallahi İhsan Şener'i kızdırma, seni de torbaya atabilir yani!

BAŞKAN – Buyurun.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Çok önemli bir konu ve sizin verdiğiniz örnekler özellikle çok çarpıcı. Buna benzer mağduriyetlerin mutlaka hukuki bir çerçeveye düzenlenmesi gerekiyor, mağduriyetlerin giderilmesi gerekiyor ama benim mağduriyetler bahsinde belki yeni bir başlık açabilir miyiz, sizin daha çok böyle birey bazlı düşündüğünüz şeyleri bir başka kategorizasyon adı altında genel önerilere de dönüştürerek, madem Adalet Bakanlığımız bu tür bir hukuki düzenleme yapacak biz de İnsan Hakları Komisyonu olarak başka mağduriyet alanlarının da ortadan kaldırılmasına dönük birtakım genel önerilerde bulunabilir miyiz diye bir önerim olacak. Söz gelimi, bugün Türkiye'de hâlâ kamu alanı herkese açık değil. Bu, milyonlarca vatandaşımızın ciddi bir biçimde mağduriyetine sebep oluyor. Bunun en azından...

BAŞKAN – Bunu açabilir miyiz?

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Tabii, yani söz gelimi başörtüsünden dolayı insanlar öğretmen olamıyorlar, öğretmenlik yaptıklarında başlarını açmak zorunda kalıyorlar. Söz gelimi hâkim, savcı olamıyorlar. Niye olamıyorlar? Anayasal eşitlik ilkesine aykırı. Çok ciddi bir mağduriyet var. Haa, George Orwell'in romanındaki gibi bazı hayvanlar daha eşitse, bu, bir hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz.

Mustafa Kemal Atatürk seçme, seçilme hakkını herkese vermiş, Anayasa'mızda da bu içkin bir madde ama milyonlarca vatandaşımızın hâlâ seçilme hakları yok; seçebiliyorlar ama seçilemiyorlar. Bu, çok ciddi bir mağduriyet alanıdır. O yüzden ben genel öneri bazında da olsa kamusal alanın herkese açılabilmesi, Anayasa'mızın öngördüğü eşitlik prensibine uygun bir biçimde herkese açılabilmesinin hukuki altyapısının da oluşturulması gerektiğine dair bir önerinin yapılmasını...

Bir başka husus, yani buna şey de dâhil, sadece başörtüsünden bahsetmiyorum yani insanların çok farklı ana dilleri olabilir. Mevzuatımızda etnik ayrımcılığı da besleyen, körükleyen birtakım yasalar var, maddeler var ki bunların da ayıklanması gerekiyor, yani insanlar kamuda kendini farklılıklarıyla birlikte görünür hâle getirmeli. Herkese açık bir alandan söz ediyorsak, Anayasa'da da eşitlik ilkesi varsa dolayısıyla kamusal alanın bu eşitlik ilkesine uygun bir biçimde, başkasını da mağdur etmeyecek bir biçimde yeniden hukuki bir atılığa kavuşturulması gerekiyor. Bunu bir genel öneri olarak bence sunabiliriz, Adalet Bakanlığımızın bu konu üzerinde çalışmasını sağlayabiliriz.

Bir diğer önemli husus, bu benim de şahsen yüreğimi yakan bir olaydır, hiçbir somut suçu olmadığı hâlde içeride yatan insanlar var. Yani birtakım askerî ihtilaller dönemi veyahut da darbe sonrası dönemlerde sırf insanlar siyasi nedenlerle cezaevlerinde yatıyorlar, tek kişilik hücrede yatıyorlar. Söz gelimi, işte Salih Mirzabeyoğlu. Ben iddianamesini okudum -hukukçu değilim- lütfen siz de okuyunuz, hukukçu olan arkadaşlarımız okusunlar; hiçbir somut, objektif delil yok ama buna rağmen, örgüt lideri olduğu gerekçesiyle tek kişilik hücrede yıllardan beri yatıyor müebbet, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını.

Şimdi, bu tür şeylerin de bence yeniden... Yani sadece orada Salih Mirzabeyoğlu mağdur olmuyor, ailesi mağdur, işte yetişmekte olan kızları var, çocukları var. Yani böylesine bir, gözümüzün önünde cereyan eden mağduriyetler varken İnsan Hakları Komisyonu olarak buna bigâne kalmamız zaten mümkün değil. Bence Adalet Bakanlığımıza mutlaka bu mağduriyetlerin de... Yani Mirzabeyoğlu benim sadece örnek olarak gösterdiğim isim. Eminim ki KCK davasında, Ergenekon davasında, benzer davalarda da hiçbir şekilde suçu olmadığı hâlde, atılı suçlarda objektif bir kriter, suç unsuru olmadığı hâlde hâlâ içeride yatan insanlar olabilir. Bunların da bir şey yapılmasında yarar olduğu kanaatindeyim.

Üçüncü bir husus, bu mağduriyetler gerçekten kişi bazlı mağduriyetler değil, yani birisine ceza verdiğinizde aslında ailesini de cezalandırmış oluyorsunuz. İşte, sizin o söylediğiniz tecavüz olayındaki şey çok çok önemli bence, yani hem tecavüz edecek siz ama sanık konumunda olduğunuz için bütün olanaklardan yararlanacaksınız, öbürüne de "Git, başının çaresine bak." diyeceksiniz. Sadece o kişiyi cezalandırmıyorsunuz, aslında bütün bir aileyi cezalandırmış oluyorsunuz.

Buna benzer, hapisteye yatan vatandaşlarımız var, cezaevinde yatan vatandaşlarımız var ve zaten çoğu da gariban, garip gureba çocukları. Yani adamın belki de bir başka ile gidecek maddi imkânı yok, çocuğunu göremiyor yıllar yılı. Yani bu da çok yaygın bir mağduriyet alanı. Yani işte, Diyarbakır'ın bir köyünde oturan bir Kürt anneyi sen taa bilmem Edirne'nin... Yani gidecek imkânı yok, parası yok ve gittiğinde kalacak... Yani bu konularda da düzenlemelerin mutlaka yapılması gerekiyor.

Ben bu komisyonu çok önemli görüyorum. Bu başlık, sizin sunduğunuz başlık çerçevesinde mutlaka alt komisyonun kurulması gerekir.

Belki de ikinci bir kategorizasyon olarak, bu tür bir genel öneriler Adalet Bakanlığımıza yapılabilir, yapılmalı diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Sayın Levent Gök, buyurun.

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Kamu bilinci oluşturmak yani hem Adalet Bakanlığında hem de toplumda kamu bilinci, farkındalık...

BAŞKAN – Buyurun.

LEVENT GÖK (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, bu konu, mağdur hakları konusu Hamza Bey'in de ifade ettiği gibi dünyada tartışılan bir kavram, ancak bunun sınırlarının ve ilkelerinin belirlenmemesi hâlinde, iyi niyetle başlayan bir çalışma daha sonra o kadar çok ayrıntılar içerisinde boğulur kalınır ki kurduğumuza pişman olacağımız bir komisyon karşımıza çıkabilir. Çünkü mağduriyet herkesten herkese değişebilen de bir kavram. Elbette herkesin ortaklaşa bir değer yargıları vardır mağduriyet konusunda ama öyle konular vardır ki örneğin, siz kendinizi pek rahatsız hissetmezsiniz ama yanınızda oturan bir kişi o konuda kendini rahatsız hissedebilir, yani mağdur hissedebilir. Çok geniş bir alanı var, yani bu alanın hangi sınırlar çerçevesinde çizileceği çok önemli.

Şimdi, zaten Hamza Bey de önerisinin ilk cümlesinde "Devlet karşısında güçsüz olan failin korunması" diye bahsetmiş.

Şimdi, kişilerle kişiler arasındaki ihtilaflarda devlet, doğal olarak mağdurun yanında yer alıyor ceza hukuku bunun ilkesi üzerine kurulmuş ve devam etmiş. Yani suçu işleyen var, bir de kendisine karşı suç işlenen var; devlet de suç işlenen kişiye karşı yer

alıp, devam ediyor. Ceza hukuk prensipleri de daha çok sanık lehine olan hükümlerle donatılmıştır şu ana kadar. Bunun gerekçesi de, zaten devlet mağdurun yanındadır, anlayış budur.

Şimdi, bizim şöyle bir sıkıntımız var Komisyon olarak. İnsan Hakları Komisyonu doğal olarak kişiler ve kişiler arasındaki mağduriyetlerin ötesinde devletten ve idareden kaynaklanan ihlalleri de inceleyen bir Komisyon, yani insan hakları kavramına baktığınız zaman, kişilerin kişilere olan ihlalleri değil, tam tersine devletten yaratılan ihlallerin incelendiği bir alandır burası. Bu nedenle benim bu önergeyle ilgili herhangi bir aksi görüş söylemek için değil, sınırlarının çizilmesi ve mağduriyetin nerede başladığı, nerede bittiği, yani nelerin gündeme geleceği konusunda çok titiz bir sınırlama yapmak durumundayız; yoksa bir müddet sonra komisyon tıkanabilir.

Ayrıca, bir kere bu mağduriyetlerin yarattığı en büyük sıkıntı adalette ortaya çıkıyor, adaletin geç işlemesinden kaynaklanıyor. Eğer çok süratli bir adalet anlayışı sürebilse, işte adalet bir an önce olayları gerçekleştirip, sonuçlandırabilse mağduriyetler de o ölçüde azalacaktır. Dolayısıyla devletten kaynaklanan mağduriyetler de söz konusu. Bunu ne yapacağız, geç işleyen adaleti nereye oturtacağız? Bu da ayrı, önemli bir sorun ve burada mağduriyete girdiğimiz zaman ister istemez, sanık olmuş -az önce diğer konuşmacılar da bahsetti- onların da mağduriyetleri de ortaya çıkacaktır. Devletten adalet bekleyen ama sanık oldukları hâlde bundan faydalanamayan sanıkların da mağduriyeti var. Örneğin, Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi'ne göre, uluslararası normlara göre tutuklamaların geldiği sınır dünyada aşağı yukarı iki yılken, Türkiye'de beş yılı bulan tutuklanma sürelerini ne yapacaksınız? Bunlar da tartışma alanına girer.

Yine, yargılama giderlerinin yüksekliği, bu da ayrıca bir mağduriyettir, eğer sadece ceza hukuku bakımından bakarsanız o da yanlış olur. Usul hukuku, yani bizim uyguladığımız asliye hukuk mahkemesi, sulh hukuk mahkemelerindeki davalardaki dava açma, hak aramakta da yargılama giderlerinin çok ciddi yüksekliği söz konusudur. Şu anda bütün yargılama giderleri peşin alınmakta ve pek çok kişi, örneğin 100 kişi daha önce aynı konuda dava açacaksa bu, 20-30'a kadar düşen istatistik sonuçları vermektedir. Yani böyle bir mağduriyet de söz konusudur.

Örneğin, tipik bir örnek, Uludere'deki 34 kişinin öldüğü olayda ölenlerin yakınları bir şey bekliyor. Bunlar mağdur değil midir? Tam bir buçuk, iki yıla yaklaşan bir sürede daha henüz bir dava açılmamıştır. Bunlar ne olacaktır? Yani burada işin içine girildiğinde bizi bir girdaba kadar götürecek bir tablo var karşımızda. Bu nedenle bunun sınırlarını, eğer mağduriyet deniliyor ise her aşamada konuşulmasından yanayım ben. Yani devletin de yarattığı mağduriyetlerin de konuşulması gerekir.

Şimdi, az önce Nevzat Bey konuştu, yani tabii vicdaniyla konuştu, gerçeği konuştu, Metiner de ona iştirak etti; bunu saptadık burada.

Şimdi, bugün Kamulaştırma Yasası'yla ilgili torba yasada bir değişiklik geliyor, Anayasa Mahkemesinin daha önce iptal ettiği bir kanun tekrar getiriliyor. İdarelerin kamulaştırma bütçesine göre ayırdıkları yüzde 5 payı çok bularak götürmüşlerdi Anayasa Mahkemesine, Anayasa Mahkemesi bunu iptal etti. Şimdi yüzde 2'ye, yüzde 3'e düşürülüyor bu pay yani yüzde 2, yüzde 3'ün dışındaki paylar haczedilemez ilkesi getiriliyor. Ee, yüzde 5'in iptal edildiği bir konuda tekrar bu oran düşürülüyor. Az önce dediğimiz gibi mülkiyet hakkı elinden alınmış kişilerin ...

OYA ERONAT (Diyarbakır) – O kanun hükmünde kararname olduğu için iptal edildi.

LEVENT GÖK (Ankara) – Fart etmez, fark etmez ama.

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Yani iptal sebebi o. Teknik sebepten dolayı iptal edildi.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ama oradaki oran da...

OYA ERONAT (Diyarbakır) – Orandan dolayı değil.

LEVENT GÖK (Ankara) – Vardığımız sonuç ama farklıdır. Nevzat Bey çok güzel işaret etti, adamın toprağını almışsınız, parasını ödemiyorsunuz. Bu konuda dünya kadar örnek var, bunlar da işin içine girer.

Şimdi, özetle...

HAMZA DAĞ (İzmir) – Daha farklı sorunlar var yani o işte.

LEVENT GÖK (Ankara) – Tabii tabii, yani ayrıntı çok, onu anlatmaya çalışıyorum. Yani burada kısa zaman içerisinde tek tek örneklerle detaylandırmaya çalıştım. Yani konu çok detaylı esasında, yani çok detaylı. Buna çok dikkat etmek lazım. Yani buna dikkat edilirse bu kurulacak komisyon bir adım atmış olabilir ama eksik kalırsa da çok eksik kalmış olabilir. Komisyon çalışmalarına katılacak arkadaşların bütün bunlara riayet etmesi kaydıyla bu komisyon kurulsun derim. Geniş bir konu...

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Levent Bey.

Sayın Güzel, buyurun.

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; gerçekten son derece önemli ve insan hakları açısından bir sınır, bir önemli durumu, problemi çözme bakımından çok önemli bir komisyon olabilir, konu olarak katılıyorum. Ancak ben değerli arkadaşım Levent Gök Bey'in görüşündeyim. Çünkü bunun mutlaka bir sınırının çizilmesi gerekir; aksi hâlde toplumda kaos çıkar ve bunun tarihler olarak da neyi, hangi dönemi... Belki onu koymak biraz ters olabilir ama bakanlıkların görevleri, kanunlarındaki insan haklarını çiğneyici noktaları yine onlar tarafından düzenlenmesi şeklinde bir şekil geliştirilebilir. Yani kısaca, burada bir fikir olarak, düzenleyici konuşmayayım ama genel mahiyette kesinlikle konunun sınırlarının çizilmesinde fayda vardır diye düşünüyorum; aksi hâlde...

Yine beni yıllarca üzmüş olan bir konu vardır. Merhum Muhsin Yazıcıoğlu, hakkında hiçbir karar olmadan yedi sene ve bunun beş yılı hücrede geçmek üzere hapsedilmiştir, ailesi de mağdur olmuştur, kendisi zaten mağdur olmuştur ve sonra da tek celsede beraat etmiştir; yani bunun sayıları çok olabilir. Bu bakımdan sınır çok önemlidir, Levent Bey'in görüşlerine iştirak ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Naci Bostancı, buyurun.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Çok teşekkürler.

Mağduriyetin herhâlde bir subjektif, bir de objektif şartlarından bahsetmek mümkün. Subjektif olarak insanlar kendilerini mağdur hissedebilirler, bunu çok çeşitli bağlamlara yerleştirebilirler ama önemli olan sübjektif mağduriyetlerden ziyade objektif olarak adını “kamu vicdanı” koyalım veya “hukuki kodifikasyon çerçevesinde” diyelim insanların mağduriyetlerine ilişkin bir külliyat oluşturmak ve bunun üzerinden mağduriyetleri tespit etmek karışıklıkları önemli ölçüde önleyecektir. Sözü biliyoruz “Adalet mülkün temelidir.” hakikaten adaletin içinde ceza da vardır, insanlar rasyonel bir gerekçeye dayanan kendilerini suçlu gördükleri bir cezaya ilişkin katlanmaları adalet duygusunu zedelemes. İnsanlar suç işlerler, karşılığını alırlar ama kendilerini hâlen o adalet sistemine, o yapıya bağlı hissedebilirler. En kötüsü insanların nedenini bulamadıkları, rasyonelleştiremedikleri, kendilerini dolaylı mağdur olarak gördükleri adaletsizliklerdir ki asıl bunlar mülkün temelini dinamitler ve insanların toplumsal sisteme, mevcut egemen paradigmaya ilişkin kökten bir güvensizlik duymalarına sebep olur. Zaten “mağdur hakları” derken herhâlde özellikle hedef kitle olarak gördüğümüz bu tür nedensiz veyahut da kendileriyle ilgili olmayan nedenlerden dolayı bu sosyoekonomik nedenler olabilir, başka nedenler olabilir, bir suç işlemedikleri hâlde bir cezaya maruz kalma yahut da mevcut şartlarından daha farklı konumlara katlanmak mecburiyetinde bırakılma, bunlara ilişkin mağduriyetleri giderme doğrultusunda bir teklifle karşı karşıya olduğumuzu düşünüyorum. Bunu sınırlandırmanın öneminden bahsetti arkadaşlar, katılıyorum ama sınırlandırmanın zorluğu zaten önem vurgusu da bunu ortaya koyuyor, hakikaten son derece zor. Zannediyorum bu sınırlandırma işi hukuki tekamül de dikkate alacak olursak birtakım içtihatlarla olacaktır. İchtihatlar zamanla “mağdur hakları” denildiğinde nasıl değerlendirileceğine ilişkin bir çerçeve sunacaktır. Birçok konuda da zaten içtihatlar üzerinden gidiliyor malum. Öncelikle belki çalışacak komisyon geçmişteki yargı kararlarını inceleyerek hukuken öngörülmemiş konularda yargı ne tür içtihatlara varmış, mağdurların haklarını nasıl korumuş, buna ilişkin bir çalışma faydalı olabilir kanaatindeyim. Bundan sonra birtakım hukuki düzenlemeler gerekli olduğunda ona ilişkin de bize bir çerçeve sunabilir.

“Mağduriyet” denildiğinde evet, iki tür mağduriyetten bahsetmek mümkün, birisi özel hukuk alanı olarak zikredilen kişiler arası ilişkilerdeki mağduriyetler. Kişiler arası ilişkilerdeki mağduriyetlerin temelinde aslında sosyoekonomik eşitsizlikler vardır. İnsanlar hukuk karşısında eşittirler kitap böyle yazar ama pratikte tarih boyunca böyle olmamıştır. Eğer hukuk karşısında eşit olduğunu söylediğimiz insanlar arasında sosyoekonomik farklılıklar varsa bu gerekli tedbirler, önleyici hükümler hakikaten hukuk karşısında sosyoekonomik eşitsizliklere rağmen insanları eşit kılacak bir dikkat ve vicdan teşekkül etmediği zaman bu eşitsizlik hukuki bir eşitsizlik olarak da yansıyabiliyor. Biraz önce de buradaki arkadaşlar çok çeşitli örneklerini ifade ettiler. Mümkün olsun sosyoekonomik eşitsizlikleri gidersek zaten o zaman hiç mağdur haklarından bahsetmeye gerek olmaz ama zaten bunu telafi edemediğimiz için hiç olmazsa hukuk karşısında eşitliği sağlayacak birtakım önermelerle yapamadığımız işi telafi etmeye çalışıyoruz, bu çok önemli.

Kamu alanında ise yaşanan mağduriyetler daha çok devletin sebep olduğu mağduriyetlerdir, insanların devlete zarar vermesi daha tali bir konudur. Devletin sebep olduğu mağduriyetlere ilişkin son zamanlarda ilerlemeler var, bir içtihat da teşekkül ediyor, Türkiye'nin demokratikleşmesine paralel olarak ama bunu yeterli görmek mümkün değil, birçok olay, insan hakkı ihlalleri söz konusu. Burada da neleri kapsayacağına ilişkin Komisyon çalışma yaparken her hâlde bu kamu hukuku alanında ona ilişkin de birtakım referansları tayin edecektir. Mesele “Bir toplumda ne ölçüde mağduriyetleri önleme gücü gösterdiniz?” meselesidir. Esasen kamu vicdanını tahkim edecek olan, güçlendirecek olan çok önemli hususlardan birisidir. O yüzden bu çalışmayı çok değerli görüyorum.

Bir başka mağduriyet alanı olarak da gözlemlediğimiz ideolojik, dinî, millî, cinse dayalı birtakım eşitsizliklerden, algılardan ve pratiklerden kaynaklanan mağduriyetlerdir. Diyebiliriz ki: “Türkiye’de ırk ayrımı yok.” ama pratiğe baktığımızda ırk ayrımı olarak okunabilecek birtakım olaylarla, olgularla karşılaşabiliyoruz. Herkes inançlara saygıdan bahsediyor ama herhâlde bunu herkes kendi adına bekliyor. Başkalarına karşı aynı saygıyı gösterme konusunda yeterli anlayışın teşekkül ettiğini söyleyemeyiz. O bakımdan bu ideolojik, dinî, millî, cinse dayalı eşitsizlik kaynaklı mağduriyetler konusunu da komisyon çalışma sahasına alır ise faydalı olur diye düşünüyorum ve kolay gelsin temennisiyle saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Sayın Halaçoğlu, buyurun.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Teşekkür ederim Başkanım.

Kısa bir şey söylemek istiyorum.

Yani kapsam gerçekten çok geniş, mesela kamuyu doğrudan doğruya ilgilendiren, dışarıdan genetik yapılarıyla oynanmış birtakım yiyecek içecek ithal eden insanlardan tutun da yani gerçekten şimdi, bu kamuyu mağdur ediyor yani hastalık ve bir sürü masraflara sebep oluyor şimdi onları da düşünün. Bunlar sadece “yasaklandı” diyerek veyahut da ha, bunun satışını engellemekle falan olmaz, bunun birtakım cezai müeyyidelerine kadar hepsi bunun içerisine girer. Demin Levent Bey söyledi ama şimdi, birisi birini dövdüğü zaman diyelim ki gitti birisini dövdü, yumrukladı, bilmem ne yaptı, o dövülen kişi de mahkemeye başvurdu, kime avukat veriliyor? Dava edilen kişiye, yani döven kişiye mahkeme avukat veriyor, aslında mağdur olan kişiye avukat verilmiyor. Kişi kendi imkânlarıyla ancak onu savunmak durumunda kalıyor CMUK’un şeylerine göre. Şimdi, burada kim mağdur, dava edilen mi, eden mi bir de orada adaletsizlikler var. Diyelim ki veya mahkeme ediliyor, kim olursa olsun ama söz gelimi İlker Başbuğ yarın tahliye oldu yani suçsuz bulundu, adam beş senedir içeride. Şimdi, bu beş senenin içerisinde bu adamın ailesinden tutun da kendisine kadar, şahsiyetine kadar her şeyi düşünün yarın ne olacak? “Sen beraat ettin, kurtuldun.” mu denecek sadece? Peki, ne suçu vardı beş sene içeride tutuldu, kim tuttu? Bunun tazminat meselelerinin gündeme gelmesi lazım.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Var tazminatı...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Hayır ama net tazminat veriliyor.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – ...az ama...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Az ama o beş senelik şeyi karşılayabilir mi?

Ondan sonra, diyelim ki bir kişi diğer bir kişiyi ihbar ediyor, daha doğrusu ihbar eden kişinin kimliği belli değil ama ihbar edilmiş, o kişiler hakkında mahkeme dava açıyor, uğraş uğraşabildiğin kadar sonunda diyelim ki beraat ettin ve haklı olarak çıktın, mahkeme de buna karar verdi ama adamın bundan haberin yok. Ben harcadığım paraya mı yanayım, emeğime mi, zamanıma mı, bir sürü çevrede şeyime mi yanayım, hangisi? Şimdi, ihbar eden kişinin bunu tazminat olarak ödemesi gerekmez mi bu kişilere? Yani o zaman dava meselesinde de ciddi bir yani mağduriyetlerde de önleyici tedbir alınmış olur. Bunları yapmak lazım.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – İhbar asılsız çıktığında tazminat rücu ediyor mu o kişiye, var mı bu?

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Yok öyle bir şey.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Bu çok önemli mesela, her önüne gelen bir başkasını ihbar ediyor. Ne güzel bir şey ya.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Önüne gelen ötekini ihbar ediyor. Bunun önüne geçilmesi gerekir. Dolayısıyla “Mağdur olan kişi” dediğimiz zaman çok geniş bir alana yayılır ama bunu nasıl sınırlandırabiliriz?

ÜLKER GÜZEL (Ankara) – Sağlık açısından...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Sağlık açısından da tabii.

Şimdi, bir de şu var: Devletten kaynaklanan mağduriyetlerde devletin tabii ki bir fonksiyonu vardır. O fonksiyon çerçevesinde devletin bu mağduriyetlerinin önüne geçecek kanunlar çıkarması gerekir. Yani burada önemli olan şey, devletin diyelim ki elindeki kanunların eksikliği veya yanlışlıklarından doğan birtakım mağduriyetler söz konusu olduğu takdirde bunun çözümü kesinlikle devletin o mağduriyetlere bir daha meydan vermeyecek birtakım yasalar çıkarmak sorumluluğu altında olması gerekir ve bunu sağladığı takdirde... Bunlar mesela mağduriyetlerin dışında tutulabilir ve devletin sorumluluğunun çerçeve içerisinde belirlemek suretiyle düzen sağlanabilir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sağ olun Hocam.

Sayın Dağ...

HAMZA DAĞ (İzmir) – Evet, yani sınırların tespit edilmesi lazım. Biz aslında önergede sınırları tespit ettiğimizi veyahut da ben konuşmamda sınırları belirlediğimi düşünmüştüm ama yapılan konuşmalardan anladım ki Komisyon üyeleri dahi sınırları bayağı geniş düşündüler, çerçeveyi geniş tuttular. Çünkü eğer sizlerin de ifade ettiği gibi sınırı belirli bir noktada tutmazsak yolda giderken ayağına taş düşen de bizimle ilgili “mağduriyetim vardır” diyecektir veyahut da evinde “Eşim benim iznim olmadan sigara içiyor odada.” diyen de bize “mağdurum” diye gelecektir. Buradaki sınır çok açık, belli aslında bizim verdiğimiz önergede yani bir ceza yargılamasında. İlk dönemlerde herkes cezayı kendisi vermekteydi. Eğer klanlar, aileler oluşmuşsa aile diğer aileye ceza vermekteydi, daha sonra devlet aygıtı ortaya çıktıktan sonra Levent Bey’in de ifade ettiği gibi, devlet, mağdurun yanında, müdahilin yanında bulunarak bir savcılık mekanizması ortaya çıkarttı ve buradan devlet mağdur tarafında, dolayısıyla karşı tarafta sanık var ve sanık lehine her türlü düzenlemeler yapıldı. Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi sadece yargılama döneminde değil, infaz dönemi olarak da birçok şey yapıldı. Afklar çıkarıldı, baktı ki cezaevleri doldu, cezaevlerini boşaltmak için kanunlar çıkarıldı, hep sanık lehine birtakım düzenlemeler yapıldı. Mağdur burada mağdur kaldı yani ciddi anlamda mağdur kaldı, daha da mağdurlaştı. Yani bunlardan açıkçası, birisi de bizzat ben yaşadım, kendim yaşadım yani 2002 yılında bir aile büyüğümüz öldürülmüştü, yıllarca dava devam etti ve yıllarca çile çeken biz olduk, çile çeken mağdur tarafı olarak bizler olduk, sanık çok cüzi bir cezayla...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Avukat verildi ona, size verilmedi.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Ben avukatım yani kendi hakkımı kendim savundum uğraştım ama benim pozisyonumda biri olmuş olsaydı savcıyla mağdur arasında bir kere bir irtibatsızlık var. Mesela ben bir mağdurum, mağdur tarafındayım savcının odasına gittiğimde savcı “Nasıl siz benim odamda oturursunuz.” diye bizi ayağa kaldırdı, sonra ben avukat olduğumu söyleyince mecbur bizimle ilgilenmek durumunda kaldı. Yani burada mağdursunuz ama devletle berabersiniz, dediğiniz gibi ama devlet size de normal taraflardan biriymişsiniz gibi muamele etme durumunda oluyor. Dolayısıyla burada aslında bizim söylemeye çalıştığımız ve verdiğimiz önerge, sadece ceza yargılaması noktasında sanık lehine olan kantarın topuzunu getirebildiğimiz kadar hak hukuk noktasında esaslı bir noktaya getirmektedir. Biraz önce sizin dediğiniz gibi yani adli tıp, sadece İstanbul’a gidilebiliyor. Bunun birden fazla boyutu var, tamam, ceza yargılaması mağdurun tarafında, müdahilin tarafında bulunuyorsunuz, daha sonra tazminat davası açacaksınız, malullük oranınız var ve malullük oranı için sadece İstanbul Adli Tiptan rapor almanız lazım, yüzde 100 malulsünüz belki, İstanbul Adli Tıpa gideceksiniz, bu tarzda uygulamada, benim bildiğim belki birçoğuyla da karşılaşacağız, birçok durumlar söz konusu.

Şimdi, devletten gelen ihlaller, burada aslında devletten gelen bir ihlali konuşuyoruz yani bireylerin birbiriyle bir ihlali veya bir bireyin diğerine cismani, ruhani vermiş olduğu bir zarar var, bunu konuşmuyoruz, bunun zaten cezası var, bu ceza yargılamasını devlet yapacak ama bu ceza yargılamasını yaparken buradaki iki tarafın aynı eş değer pozisyonda olabileceği bir noktayı ortaya koymaya çalışıyoruz. Yani yine, bireyden bireye gelen bir insan hakkı ihlali değil, zaten insan hakkı ihlali bireyden bireye olan şeyler değildir, devletin bireye olan noktasıdır, bizim de aslında konuşmaya çalıştığımız, tartışmaya çalıştığımız yine devletin bireye karşı bir insan hakkı ihlali durumunu ortaya koymaya çalışmak. O açıdan ben yani Komisyon üyelerimizin tamamının söylemiş olduğu mağduriyetleri, sanıkların cezaeviyle ilgili mağduriyetlerini veya diğer herkesin söylemiş olduğu mağduriyetlere sonuna kadar katılıyorum ama biz çerçeveyi bu kadar geniş tutarsak bu işin içinden çıkmamız çok mümkün değil. Belki bir noktayı daha ekstra, yine, mevzuatlardan kaynaklanan, uygulamalardan kaynaklanan bir çerçeve genişlemesi oldu, alacaklı-borçlu ilişkisi noktasında bir genişleme söz konusu. Belki bunu düşünebiliriz ama bunun dışında bir nokta bence çok genişler ve komisyonun esas kurulma amacını da daha da ortadan kaldıracak bir durum olarak ortaya çıkar diye düşünüyorum. Onun için yani bizim aslında verdiğimiz önergede çerçeve bellidir, çok geniş değildir, sınırları çizilmiştir ve o noktada çalışma yapılmasının çok daha uygun olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Affedersiniz, bazı uygulamalardaki görülen aksaklıkları da belki o çerçeve içerisinde somut örnekler oluyor ya hani onları da içerisine sokarsak belki daha adil bir sistem oluşur.

BAŞKAN – Evet arkadaşlar, şöyle: Şimdi, biraz bunu şuna benzetiyorum ben, biliyorsunuz, Komisyonumuzun ilk çalışmaya başladığı 2011 yılında aile bireylerine ve kadına yönelik şiddetin araştırılmasına ilişkin bir Komisyon kurmuşuk hatırlarsınız. O arada bir kanun da gündeme geldi, bu kanuna da katkı sağladık, kanunun şekillenmesi açısından. Şimdi, bu konu daha henüz gündeme gelmiş bir konu da değil. Bizim birinci görevimiz, bu “Suçtan zarar gören” kişilerin mağduriyetini bir defa gündeme getirmek, o tür mağdurları dinlemek, “Neler çektiniz vesaire”. Ondan sonra, bu mağdurların kanunlarda haklarını teslim edecek birtakım hukuki düzenlemelerin çıkmasına vesile olmak. Yoksa hakikaten “mağdur” kavramını çok genişletirsek çok mağdur var ülkemizde yani ben bunu kabul ediyorum ama bunlar farklı alanlardan kaynaklanan mağduriyetler. Biz, şimdi, burada ceza yargılamasında sanıkla “müdahil=mağdur”

dediğimiz kişileri silahlarda eşitlemek arzumuz. Yani muamelede bu vardır, silahların eşitliği ilkesi vardır ama bu sanık lehine değışti son yıllarda, sanığın çok hakları oldu. Nitekim burada son paragrafta, bu belirtilmiş önerenin son paragrafında, diyor ki: “Suçtan zarar görmüş ve yeterince mağdur olmuş kişiler bir de uzun, meşakkatli ve masraflı yargılama süreçlerinde en az sanıklar kadar devletten yardım alamadıklarında ikinci bir mağduriyetle daha karşı karşıya kalmaktadırlar. Sanıklara tanınan bazı haklarla mağdur ve sanık hakları arasında mesafe sanık lehine daha da açılmış görülmektedir. Artık mağdurlara yeni haklar tanınarak aynı, eşit haklarda yargılama süreçlerinin yürütülmesi zamanının geldiği kanaatindeyiz.” diyerek böyle önerenin gerekçesi devam ediyor. Dolayısıyla bu “daha çok biz suçtan zarar görenlerin” mağduriyetini konuşmamız lazım ama birtakım genel tavsiyeler, öneriler raporun gerekçesinde yer alabilir mi? İşte Sayın Metiner söyledi, Sayın Halaçoğlu söyledi, Sayın Bostancı söyledi vesaire Sayın Pakdil söyledi, bunlar işin, evet, katkı yönünde olabilir ama bunu yaydığımız zaman çok fazla mağduriyete, o zaman öneriler ve ortaya koyacağımız somut noktasında tavsiyeler ortada kalmaz çünkü biz daha çok olmayan bir şeyi şu anda gündeme getirmeye çalışıyoruz. Gündemde de suçtan zarar gören bu insanların durumunu iyileştirmekle alakalı bir alt komisyon diye bir daraltırsak işin içerisinden böyle çıkabiliriz gibime geliyor.

Sayın Metiner ilave edeceğimiz bir şey var herhâlde.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Yani bu mülâhazalarınızı aynen paylaşıyoruz. Bu komisyonun mutlaka kurulması gerekiyor ama şahsen ben de, bir genel demokratikleşme sürecinden geçiyoruz, yeni bir anayasa süreci var, dolayısıyla ben partili bir milletvekili olarak söylüyorum: Mevzuatımızdaki etnik ayrımcılıklar çok yaygın, çok belirgin mağduriyetlerin ortadan kaldırılması için de Komisyonumuzun bu önerileri içeren bir raporu mutlaka Adalet Bakanlığına takdim etmesi gerektiğine inanıyorum. Zamanın ruhuna uygun, dönemin ruhuna uygun bir komisyon olacağı kanaatindeyim, ben de bu önerimi bir kez daha sunayım. Bu komisyonun dışında bu öneri biz de bir dilekçeyle o zaman yeni bir komisyonun kurulması önerisinde bulunalım. Benim için olmazsa olmaz bir öneme sahip çünkü aksi takdirde yani hazırlayalım verelim bu komisyonumuzu ön alsın. Nasıl bir Türkiye? Nasıl bir eşitlik rejimi, nasıl bir... İnsanlar, vatandaşlarımız artık mağduriyetlerinin giderilebilmesi için Medisin bu olaya el attığını görmeli, bilmeli. Bu hissin oluşması bile bence çok çok anlamlıdır, çok çok değerlidir. Ben de bu mülâhazalarla, eğer arkadaşlarımızda kabul ederlerse, yeni bir dilekçeyle böyle bir komisyonun kurulması önerisinde bulunmayı teklif ediyorum. Tabii, Sayın Hocamız...

BAŞKAN –Bunu daha sonra müzakere ederiz.

MEHMET METİNER (Adıyaman) – Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz.

Arkadaşlar, sanırım yeterince müzakere ettik, olay da netleşmiş durumda.

Şimdi, mağdur hakları konusunda bir alt komisyon kurulması hususunu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oy birliğiyle kabul edilmiştir.

Şöyle yapalım Levent Bey: Dört iktidar partisinden, bir artıralım çünkü 9’ a çıkıyor bu seferde, arkadaşlar gelmekte gitmekte zorlanıyorlar, bir de devam eden dört tane alt komisyonumuz var, dolayısıyla çok da fazla yormayalım arkadaşlarımızı.

HAMZA DAĞ (İzmir) – Diğer komisyonlara verdiğimiz bir sürü arkadaşlarımız var.

BAŞKAN – Evet, var. O bakımdan böyle yapsak daha uygun olacak gibime geliyor. Eğer isimler hazırsa şey yapalım, yoksa ya da Başkanlık Divanına mı yetkiyi verelim alt komisyonun isimlerinin? Kendi aranızda bir müzakere ettiniz mi?

LEVENT GÖK (Ankara) – Bizim açımızdan bir sıkıntı yok, biz Hüseyin Bey’ i önereceğiz.

BAŞKAN – Hüseyin Bey’ i önereceksiniz, tamam.

Sayın Halaçoğlu siz de...

YUSUF HALAÇOĞLU (Kayseri) – Ben bir arkadaşlara bir sorayım da olmazsa yani ben kendim de girebilirim. Hukukçu bir arkadaş olursa daha iyi olur.

BAŞKAN – O zaman isterseniz Başkanlık Divanına yetki verelim çünkü o arada isim de gelir.

Komisyonla verilecek üyelerin seçimi hususunda yetkinin Başkanlık Divanına verilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Başka bir şey var mı arkadaşlar?

Dolayısıyla gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmadığından toplantıyı kapatıyorum, hepinize teşekkür ediyorum arkadaşlar, sağ olun, var olsun.

Kapanma Saati: 12.22